

УДК 342.9

Буканов Г.М.¹, Ковтун А.Р.²

¹ д-р наук з держ. упр., проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-112 НУ «Запорізька політехніка»

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА НАСЛІДКИ ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ЧАСУ

Екологічні проблеми та наслідки захисту навколишнього середовища в умовах війни і після є актуальними для України. Російська агресія призводить до серйозного пошкодження екосистем та природних ресурсів, негативно впливаючи на здоров'я та стан природи. Внаслідок конфлікту страждає природа, водні ресурси, ґрунтові покриви та повітря. Руйнування інфраструктури, включаючи енергетичні об'єкти та промислові заводи, може призводити до викидів токсичних речовин, що загрожує довкіллю та здоров'ю населення. Нерозібрані вибухівки можуть залишити значний відбиток в екосистемі, а відходи війни - загрозу для здоров'я та безпеки. Забруднення водних ресурсів та порушення водопостачання - ще одна серйозна проблема в умовах війни. Особливу увагу варто приділити питанням відновлення після війни, оскільки велика кількість військового сміття може стати джерелом нових екологічних проблем.

Внаслідок загарбницьких дій російських військ склалася загроза радіаційній безпеці України. Всі українські реактори знаходяться в зоні ризику, адже обстріл або ракетна атака на активну зону одного або кількох із 15 реакторів чотирьох діючих атомних електростанцій України може призвести до широкомасштабної ядерної катастрофи. Крім того, захоплення атомних станцій російськими військовими несе значну

загрозу радіаційної катастрофи, як унаслідок аварій на об'єктах зони промислового використання, так і внаслідок підпалів лісів і перелогів, які накопичили значну кількість радіонуклідів. Зокрема мова йде про Чорнобильську АЕС [1].

Під час вторгнення російських військ у лютому 2022 року, Чорнобильська АЕС потрапила під їх контроль. Це спричинило збільшення радіаційного фону в районі АЕС, оскільки тяжка бронетехніка та інші транспортні засоби рухалися через забруднений ґрунт, викликаючи розповсюдження радіоактивного пилу у повітрі. За відкритими даними з 24 по 25 лютого 2022 року, під час захоплення російськими військами зони відчуження Чорнобильської АЕС, радіаційний фон перевищував норму в 7,6 рази [2].

Окрім ядерної небезпеки, артилерія та окупація також збільшують ризик викидів токсичних відходів з українських промислових підприємств. Після обстрілу території заводу “Сумихімпром” через місяць після початку повномасштабного вторгнення був пошкоджений резервуар з аміаком. Тоді рятувальники швидко ліквідували аварію, проте витік газу все ж стався. Оцінити масштаби впливу знищення промислових об'єктів майже неможливо, адже більшість із них розташована на окупованих територіях сходу України, який є найбільш зруйнованим, адже перебуває під наймасштабнішими обстрілами [3].

Унаслідок бойових дій частина лісів у Київській, Чернігівській, Сумській, Луганській, Донецькій та Херсонській областях перебуває або перебувала під контролем окупантів. У повній мірі оцінити збитки, завдані лісовим ресурсам і лісовому господарству, поки неможливо. Достовірно відомо, що на сьогодні 281 тис га лісів вирублено і пошкоджено. У лісах уже зафіксовані пожежі до 100 тис га. Це небезпечно не лише через викиди у повітря, а й через те, що це вбиває природні екосистеми. Окрім того, у лісах знаходиться велика кількість нерозірваних боєприпасів. Як показує практика та регулярні зведення ДСНС із інформацією про випадково знайдені авіабомби часів Другої світової, це становитиме потенційну небезпеку для людей протягом багатьох десятиліть [4].

Руйнування дамб і розлив річок призводить до деградації значних територій і забруднення ґрунтів і вод. Підлив Каховської ГЕС 6 червня 2023 р. призвів до водно-екологічної катастрофи, що проявилася затопленням значних територій, людськими жертвами, втратою унікальних екосистем, забрудненням довкілля і величезними збитками. За попередніми оцінками Кабінету Міністрів України, збитки для довкілля становлять 55 млрд грн. Завдано непоправної шкоди природно-заповідному фонду. Фіксується масова загибель риби та інших

гідробіонтів, загинули свійські та дикі тварини. Втрачено врожаї сільгоспкультур, що, безумовно, призведе до зростання цін на продовольство і навіть голод у значній частині світу. Виникли гідрологічні та геотехнічні проблеми із забезпеченням функціонування ставка-охолоджувача Запорізької АЕС (аварійне осушення, фільтраційна компресія пливуноздатних ґрунтів та ін.). Але чи не найбільшу небезпеку становлять зміни у гідросфері. За інформацією заступника Генерального секретаря ООН із гуманітарних питань Мартіна Гріффітса, 700 тис. людей не мають належного доступу до питної води через підлив Каховської ГЕС як на окупованих територіях, так і підконтрольних Україні [5].

Екологічні проблеми та наслідки захисту навколишнього середовища в умовах війни та повоєнного часу є актуальними та важливими аспектами для України. Воєнні конфлікти та післявоєнний період можуть призвести до серйозного погіршення екологічної ситуації та мати негативні наслідки для природи та людського здоров'я. Загалом, війна та повоєнний період можуть визначати екологічні проблеми, які потребують невідкладних заходів для захисту навколишнього середовища та забезпечення сталого розвитку країни. Вирішення цих проблем вимагає спільних зусиль уряду, громадськості та міжнародної спільноти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Перга Т.Ю. Екологічні наслідки війни Росії проти України Інститут всесвітньої історії наук України
2. Інформація про наслідки для довкілля від російської агресії в Україні 24 лютого – 9 березня 2022 року. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/news/39028.html>
3. Марія Мигаль Війна та екологія: чому природа стає жертвою збройного конфлікту? URL: <https://iaa.org.ua/articles/vijna-ta-ekologiya-chomu-pryroda-staye-zhertvoyu-zbrojnogo-konfliktu/>
4. О.В. Гафурова, С.М. Голуб, І. В. Лучко Продовольча та екологічна безпека у воєнний і післявоєнний часи: правові виклики для України та світу: Київ 2022 с 273–275
5. І. В. Саніна, Н. Г. Люта Екологічні наслідки підливу греблі Каховської ГЕС і шляхи вдосконалення водопостачання населення: 2023 р.